КОМУНІЗМ В ПІВДЕННІЙ АФРИЦІ.

Країна.

"Спілка Південної Африки", або просто Південна Африка складаєть ся з чотирох держав, з яких кожда має свої автономні парляменти. Разом ті чотири держави творять автономну частину Британської Імперії, так звану Спілку Південної Африки (Union of South Africa), яка має свій парлямент, сенат, а на чолі держави стоїть губернатор, намісник короля, призначуваний королем. Південна Африка складаєть ся з таких чотирох держав (які мали в 1911 р. населення):

Капська Країна (Річ Доброї Надії) (2,564.965 насел.), Наталь (1,194.043 нас.), Трансваль (1,686.212 нас.), і Оранжева Вільна Держава (582.174 нас.).

Разом Спілка Південної Африки має 5,973.394 населення.

З того числа Европейців буде 1,276.242, а темноскірих і кольорових — 4,697.152.

З білого населення більше половини належить до Бурів, тобто до голяндських кольоністів, які говорять своїм діялектом. Проте голяндська мова є офіціяльною мовою в Південній Африці, поруч з англійською. Англійське населене становить другу частину білої людности, правда, меншу, як голяндська.

Південно-африканський парлямент складаєть ся з представників вибираних в такій скількости з ріжних держав: Капська Країна — 54, Наталь —17, Трансваль — 45, Оранжева Вільна Держава — 17, всього в 1915 р. було 133.

Партійна приналежність в 1915 році мала такий вигляд:

Південна Афр. Партія	54
Унїоністи (обєднанці)	40
Націоналісти	27
Робітнича Партія	4
Незалежні	5

Тубильче населене хоча й користуєть ся виборчими правами, одначе в дійсности ніякої участи в виборах не бере, бо ті їхні права такими суворими рамцями обмежено, що для них участь у виборах неможлива.

Накресливши загальні політичні форми Південної Африки, ми тепер подамо кілька чисел з економічної і промисловой будови країни і суспільний її характер.

Насамперед згадаємо, що ціле публичне населене здебільшого заняте в сільськім господарстві, дуже первісним, яке часом переходить в первісний, дикунський спосіб господарования. Темноскірі-ж працюють на фармах у Бурів, в містах і копальнях. В останній галузи промисловости працює сила Індусів, які творять поважний відсоток кольорового населеня. Індусів буде около 200.000.

Біла людність творить пануючу верству, поділену на капіталістів і пролетарів; останні здебільшого зіпсуті Робітничою Партією та її політикою національної ворожнечі до тем них.

Людність по занятях поділялась таким робом:

Вільні професії	59.721
Прислуга	209.560
Торговля	81.627
Хліборобство	192.424
Промисловість	145.255
Неозначені	10.745
Залежні	492.959
Ріжні	4.951
Громадські урядовці	26.258
Гірництво	342.000

З числа гірників білих рахуєть ся тільки 47.000; решта — Індуси і тубильці — Негри Банту.

Фабрик в Південній Африці було 5.305 з капіталом 53,171.000 фунтів штерлінгів. На фабриках працювало 126.842 осіб, з котрих білих робітників було лише 46.000.

Найважнійша промисловість, се добуване золота і дияментів.

Золота видобуто в 1916 р. 9,296.964 унцій, на суму 39.490.990 фунтів штерлінгів; в 1917 році 9,018.388 унцій, на суму 38,307.675 ф. шт.

Діямантів видобуто в 1916 р. 2,346.330 каратів, на суму 5,728.391 фун. штерл.; в 1917 р. — 2,902.417 каратів, на суму 7,713.810 ф. шт.

Золото видобуваєть ся в Трансвалї, а діяманти майже виключно в Капі. Робітників є 328 білих і 35.743 кольорових.

Вугля видобуто в 1917 році 10,382.920 тон на суму 3,275.608 фунтів штерлінгів. Білих працювало в копальнях 1.463, а темноскірих 30.025.

До того всього треба ще додати, що торговля Південної Африки ведеть ся головно з Англією, а потім з Америкою. До Південної Африки в 1917 р. ввезено з Англії товарів на 18,814.426 фун. штерл., а з Америки на 6,452.553 ф. шт., перше становить 51% ввозу, а друге 17%.

Ввіз складаєть ся з бавовняних виробів, машин вирібної промисловости, хемікалій, алькоголічних напитків і т. д., а вивіз майже цілком обіймає сирівці — тютюн, скіри, діяманти, маїс, мясо і т. д.

Загальна тенденція така, що метрополія поволи збільшує довіз машин і вкладає тим чином свій капітал в Південній Африці. А великий відсоток довозу з Америки свідчить, що ся країна має також немаленький інтерес в тій країні. Коли ми візьмемо на увагу, що капіталістична конкуренція між Англією та Америкою (Злученими Державами) щораз набуває виразнійшого характеру, то ми прийдемо до висновку, що Південна Африка може відограти немаловажну ролю в боротьбі двох імперіялістичних держав. Вже Девет, провідник бурських націоналістів числив на підмогу Америки в своїх змаганях за незалежність Південної Африки. Подекуди американська преса до тих змагань ставить ся прихильно. Коли прийде між Англією та Америкою до збройного конфлікту, то в Південній Африці Злучені Держави знайдуть своїх прихильників в особі націоналістів.

Дещо з історії.

Від давних часів в Певденній Африці оселились голяндські кольоністи, що побудували собі фарми і все провадили війни з тубильцями, доки сих не було приборкано і зведено до підрядної поневоленої раси. Ті кольонії потім організували свої держави, Трансваль і Оранжеву Вільну Державу. Крім того, кольоністи були і в инших частинах і скрізь на півдні, куди почали щораз більше напливати Англійці. Британія в той час почала поширювати сферу свого впливу на цілу Африку і в 1877 р. вона анектувала Трансваль. Але ся анексія визвала в 1880 р. повстане Бурів, які розбили війська англійські і стали знова вільні, але під верховною протекцією Великої Британії. В 1889 році Сесил Родс, основатель Британської Південної Африканської Компанії, почав наїзди на ріжні сусідні землї і анектував Бачуаналод, Балювайо, Матабеленд і то все додавано до території Родезії (назва походить від імени Сесила Родс).

В Південній Африці почала тоді наростати хвиля імперіялістичних авантур, які намагались прилучати для Англії все нові кольонії. За спиною тих більших і менших приватних і правительственних загонів, що йшли на війни з темноскірими, стояли великі фінансові інтереси англійських капіталістів, які волїли за всяку ціну заволодіти цілою територією, яка уявляє якусь вартість для капіталістичної експльоатації.

В 1886 р. в Трансвалї було відкрито золото, і величезна космополітична громада шукачів богацтва і авантур посунула по золото. Так повстав Йоганесбург, інтернаціональне місто. Бури дивились дуже неприхильним оком на новоприходьків, які зі свого боку домагались політичного впливу в державі. В дійсности справа була не стільки в тих домаганях політичних прав, скільки в тім, що англійські капіталісти хотїли набути там необмежені впливи влади, щоби не мати завад і перешкод з боку бурського правительства. Шукачі золота і хазяї копалень домагались дозволу на привіз китайських робітників, чому Бури спротивились. Сесил Родс саме перед тим став першим міністром Капської Кольонії і він почав доходити тої мети, яку йому підказували дуже імперіялістичні фінансові кола; проте він сам був з числа тих же фінансових провідників.

Одним словом в 1899 р. почалась війна з Бурами, яка тяглась аж до 1902 року. Спершу Бури розбивали Англійців, але останні взяли остаточно перевагу і придучили обидві республики до Британської Імперії. Щоби змягчити остроту ворожнечі, в 1906 р. Трансваль дістав повну самоуправу, а в 1909 р. було встановлено Спілку Південної Африки, яка входить як одна з держав в склад Британської Імперії.

Отже, Південна Африка — се витвір кольоніяльної політики Европи, Голяндії та Британії. Нині ми маємо там аж три нації — англійську, бурську (голяндську) та муринську, коли можна говорити загалом про Муринів, як одну націю. В дійсности Мурини (Негри) складають ся з ріжних племен, з котрих кожде має свій діялект.

Залишаючи подробиці і докладнійше характеризоване Муринів на далї, ми тут тільки згадаємо дещо про національні відносини, оскільки вони цікаві нам, яко явища в боротьбі економічній. Бури, як перші кольонізатори, живуть здебільшого на провінції; Англійці — по містах. Причина сего в тім, що самі ті міста зявились через і завдяки англійській кольонізації, яка принесла з собою промисловість, а власне не прийшла по золото і заснувала чи заповнила міста. Робітничий рух в країні мусів отже мати переважно англійський вигляд, з англійською мовою і т. д. Невеликий виняток роблять Жиди, що були наплили по золото, але з котрих значна частина лишилась в стані робітників. Індуси, Китайці, Мурини також працюють і становлять певну групу, навіть не малу числом, але національний рух серед них не істнує.

Ся ріжниця в расовому складі населеня виявилась у відношеню до світової війни. Тим часом, коли Бури, що зберегли в своїх серцях неприємні спомини про наїзд Британії, ставились до війни неприхильно і радо наставляли свої уши на агітацію й слова лівих соціялістів, — англійські робітники і трейдюніони, що їх було виховувано на ідеях англійського загарбаня і годовано шовінізмом, повертали спиною до того, що говорили інтернаціоналісти. Проте, коли інтернаціоналісти розвинули пропаганду серед темноскірих тубильців, працю котрих визискували фармері Бури, тоді Англійці і взагалї робітники ставали уважнійші, а Бури поглядали на таку агітацію вовчим оком. Та навіть наших товаришів раз-по-раз було арештовувано і т. д.

Таким чином ми бачимо, що в Південній Африці становище є дуже заплутане. Національні противенства між Бурами та Англійцями, що проявляють тільки відгомін боротьби двох ворожих буржуазних ріжнонаціональних груп — англьо-імперіялістичної і буро-націоналістичної, расова ворожнеча між білими і чорними, клясова боротьба білих з білими і расово-клясова боротьба чорних проти білих капіталістів і фармерів (куркулїв) — все те уявляє ряд тяжких проблем і є сплетене в один безконечний вузол.

(Дальше буде.)

СКЛАД І НАСЕЛЕНЄ РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ.

(З статї Раковського "Радянська Україна в 1921 році".)

Дванайцять губерній, що складають Радянську Україну, охоплюють загальну територію в 408 тисяч кв. верств, або коли перевести на десятини, 42,519.000 десятин. Загальне населене України пересічно 26 мілїонів (25,861.000) з них 21,067.000 сільського населеня і 4,790.000 міського населеня. Таким чином на сто чоловіка припадає біля 19 чоловіка міського населеня і біля 81 сільського населеня або на 100 сільських мешканців припадає біля 28 міських. Найбільшим містом зостаєть ся Одеса з 485.000 мешканців, за ним йде Київ — 366.000, Харків — 271.000, Катеринослав — 164.000 і Миколаїв — 109.000. Найбільше число міського населеня є в Одеській губернії, де на 100 сільських мешканців припадає 42 міських, далї йде Донецька з 38 міськими, Київська з 34, а останним йдуть Кременчужська з 12, Полтавська з 10 і найменш має міського населеня Волинська губ., де на 100 сільського населеня припадає тільки 9 мешканців міського населеня.

По національности 76 процент населеня становлять Українцї, 11 проц. Великороси, 7 проц. Євреї, 2 процент Німцї, 1 проц. Поляки і 3 проц. инші національности. Головний процент міського населеня складають Великороси — 34 проц., за ними йдуть Українцї — 32 проц., Євреї — 25 проц., Німцї — 2 проц. і т. и. В сільському населеню Українцї становлять 83 проц., Великороси — 7 проц..

Таким чином територія України є менша ніж територія Німеччини та Франції, а по своєму населеню вона вміщає одну пяту населеня всеї Радянської Федерації.

Варварське поведене проти комуністів в Букарешті.

Процес проти комуністів в Букарешті відбуваєть ся перед воєнним судом в сей спосіб, що адвокати не дістали перед розправою акту обжалованя та не дозволено їм свобідно порозумівати ся з обжалованими. Як доносить черновецький "Vorwaerts", обжалованим обголено зовсім голову, убрано в тюремну одіж та під сильною сторожею війська ведеть ся на розправу. Про поведене з обжалованими нехай свідчить се, що самі румунські міністри прізнають, що поведене з ними тюремних властий є варварське. Симпатії населеня є по стороні обжалованих.

"КОМУНІСТ" ПРО СПРАВУ СХ. ГАЛИЧИНИ.

В харківському "Комуністї" з дня 12. січня 1922 р. читаємо таке:

"Між просьбами про признанє чужоземного громадянства, які одержує з місць народний комісаріят внутрішних справ України, находять ся просьби громадян Галичини, що їх зачисляють польськими громадянами.

Галичина не є частю Польщі, яка входилаб в її склад на основі національного признаку, чи мирного договору, заключеного Польщею з державою, в склад якої входила Галичина до війни в 1914 р., се є Австрією. Міжнародний союз "Ліга Націй", утворений по війні 1914—1916 р., дав Польщі мандат на Галичину на 25-ти літний речинець. Так, як "Ліга Націй" є інституцією непризнаною радянським урядом, її постанови не можуть мати жадної юридичної сили для органів радянської власти. Колиб навіть радянський уряд признавав "Лїгу Націй", то занятє Галичини після її мандату не було би входом Галичини в склад Польщі, тільки окупацією, яка не дає уроженцям Галичини ніяких прав, ні привілеїв, які належать ся польським громадянам на основі рижського договору. Народний комісаріят внутрішних справ запропонував всім губернським відділам управи в ніякому випадкови не трактувати громадян Галичини, як польських громадян, не видавати їм документів, установлених для польських громадян і запереститати евакуацію по рижському договору Галичан, як непольських громадян. Груповий, чи поодинокий поворот галицьких громадян домів дозволяти в загальному порядку, установленому для всіх чужоземців, уважаючи неважними візи, видані польськими представниками громадянам Галичини, як польським підданим. На випадок, коли уроженці Галичини внесуть просьбу про признанє їх чужоземними громадянами, видавати їх документи, як чужоземним громадянам Галичини. Всім громадянам Галичини запропонувати, вести окремий підрахунок, а їх списки представляти в чужоземний відділ народного комісаріяту внутрішних справ".

АНГЛИЙСКИЙ ЖУРНАЛІСТ ПРО СХІДНУ ГАЛИЧИНУ.

Англійський журналіст д-р Е. Диллон, який недавно побував у Варшаві, де був сердечно витаний Р. Дмовским, помістив в часописї "Fortnightly Review" статю, присвячену взаєминам Европи до соціялістичного Сходу. В статї торкаєть ся він також справи Східної Галичини, і каже:

"Будівничі нової Европи якби навмисне лишають осередки розстрою, ними самими створені в повній вибуховій силї, то тут то там на континенті. Не маю наприклад найменшого сумніву, судячи по тім, що я чув і бачив, що наслідком їх занедбань в означеню границь Польщі, біжучий рік принесе поважні заворушеня в Східній Галичині, оружні сутички між українськими і польськими військами, а навіть може війну між Совітською Росією і Польщею. Здаєть ся, що в канцеляріях союзників нема під сим оглядом найменших навіть домислів. А я вважаю Східну Галичину найімовірнійшою ареною, найблизшою нарушеня мира, яким будівничі версальського договору наділили втомлені війною народи. Питане Східної Галичини скоро стане причиною польсько-російського непорозуміня, а сповненя сего можна було в останному році, як і рік тому, так само легко оминути, як легко можна тепер передбачити".

Доми для робітничих дітий.

Рада Народних Комісарів України видала декрет в справі організації домів для робітничих дітий, сиріт та калік. Таких домів буде 12 на цілій Україні.

Евген Варга*)

ЕКОНОМІЧНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЄМИ ПРОЛЄТАРСЬКОЇ ДИКТАТУРИ.

Переклад П. Христюка.

І. КРІЗА КАПІТАЛІЗМУ.

Світова війна розірвала ті останні ланцюхи, які ще стримували від вибуху капіталістичну крізу. Пролетаріят всього капіталістичного світа перебуває в постійнім революційнім хвильованю. Починаючи від побідного російського жерела, котять ся революційні филї невпинно на Захід. Безмежне ослаблене робочої дисципліни, глибоке незадоволене, нехіть до праці в капіталістичних умовах, величезні страйки, котрі одні, все поширюючись, потрясають основами капіталістичної організації господарства, цечувана дорожнеча, зубожіне; неспокій та грабіжництво в містах, революційні змови у війську: — досвід показує, що все се є ознаки озброеного повстаня пролетаріяту.

Буржуазні задираки запевняють, звичайно, що тут ходить лише про швидкоминучу крізу капіталізму, а не про початок кінця. "Большевизм се є недуга побіджених країн" — твердять вони. Ми хочемо спинитись на сім твердженю і вияснити, чи можна вважати сучасну крізу капіталізму за одну з чергових, за скороминучу, чи треба розглядати її як дійсно послїдну, яка знаменує кінець капіталістичної організації господарства.

Капіталістичний суспільний устрій побудований на антагонізмах. Будучи організацією клясового панованя, він міг здаватись стійким, незмінним лише так довго, доки інтереси буржуазії покривались з інтересами переважаючої більщости населеня. Але се тяглось лише короткий час. Іманентні тенденції розвитку капіталістичних форм продукції виявляли з часом все більше й острійше антагоністичний характер сього суспільного устрою. Не добра воля більщости співучасників, а навпаки — насильнича організація пануючої кляси підтримувала капіталістичну систему, що вже протягом десятилїть переживала потайну крізу. Великі пролетарські маси організувались для боротьби з капіталізмом. Але виявлялось се тільки частково. Капіталізм не розвинув ще був всіх своїх сил, не використав всіх можливостий: він все ще постійно поширював поле своєї діяльности, забирав у своє посїдане нові країни, нові частини землї, приносив все ще капіталістам великі прибутки, а тим самим давав їм можливість кидати крихти з тих прибутків передовим віддїлам борючого ся пролетаріяту, поліпшувати поволї добробут сеї частини пролетаріяту, що вело до пригашеня його революційної енергії.*) Концентрація продукції і централїзація капіталів була ще мало розвинена, кількість заінтересованих у приватній власности на засоби продукції була ще великою. Консервативна ідеольогія, віра в непорушність світового капіталістичного ладу була ще глибоко закорінена в пролетарських масах. "Еволюційні" вчителї соціял-демократії, котрі відсовували революційну перебудову суспільства на без кінця далеке майбутне; практика професійного руху, котрий обмежував ся цілком боротьбою лише за поліпшене становища робітничої кляси в межах капіталістичного суспільства, — були не придатні до того, щоб перетворити в активну революційну енергію приховані суперечности. Нарештї і сама насильнича організація пануючих кляс була ще досить сильною, через що всї спроби збройного повстаня пролетаріяту терпіли поражку, скріплюючи тим самим в пролетарських масах догму про непорушність і вічність капіталістичного суспільного ладу, пропоїдувану та прищіплювану пролетаріятови оборонцями пануючої кляси.

Світова війна принесла глибоко-йдучі змини в структурі капіталістичного суспільства. Розглянено з початку ті зміни, які внесла війна в економічні основи.

Одна частина тих змін відбулась в напрямку, що випливав зі загальних тенденцій розвитку капіталістичних форм продукції, але далеко швидшим темпом, ніж се було би можливим без світової війни. Концентрація досягла надзвичайно великих успіхів. Сотні тисяч дрібних ремісників і крамарів пішли на війну, а їхні підприємства залишили. З другого боку великі підприємства збогатились на дуже дохідних воєнних поставках. Поділ суспільства на капіталістичну клясу, що посідає великі богацтва, і на пролетаріят, котрий немає нічого, крім своєї робочої сили, виступає далеко острійше ніж перед війною.

Властива імперіялістичній фазі капіталізму тенденція до побореня анархії: до такої організації господарства, яка дала би капіталови можливість найлїпше опанувати ринком, значно зміцнилась підчас війни через заведене примусових державних економічних організацій. Називали се воєнним соціялізмом, тоді як правильнійше було би назвати се державно-організованим капіталізмом.

Низку инших змін можна визначити як військово-економічну деформацію господарчого житя. Важнійші явища сеї деформації слідуючі:*)

Місце реальної акумуляції заступає реальне зубожіне, в супроводі з нечуваною акумуляцією фіктивного капіталу. Держава, що веде війну, бере — разом зі споживанем продовольчих засобів цивільного населеня — від господарства далеко більшу кількість продуктів, ніж яка виробляєть ся за той самий протяг часу. Замість властивої капіталізмови акумуляції повстає зменшене реального богацтва, дезакумуляція. Капіталістична держава бере потрібне їй майно при повнім визнаню святости права приватної власности, тобто виплачує за взяте майно повну його вартість. Потрібна для сього грошева готівка здобуваєть ся через воєнні позички, які переводять ся одна за одною. На місце непродуктивно змарнованих богацтв виступає фіктивний капітал, розпределене вивласненої державою дорогою оподаткованя надвартости, що має бути випродукована пізнійше. Сума фіктивного капіталу розбухає тим більше, чим висше йдуть в гору ціни в наслідок швидкого зменшеня кількости товарів.

"Сї боргові росписки, виставлені на колись позичений і давно вже витрачений капітал, сї паперові дуплїкати знищеного капіталу служать їхнім власникам як капітал лише так довго, як довго зістають ся вони риночним товаром і можуть через се бути перетворені назад в капітал. (K. Marx: "Kapital", III., 2. 14.)

Се перетворене паперів воєнних позичок назад в капітал являєть ся можливим у воєнній господарці лише для деяких посїдачів паперів; для суспільного-ж загалу таке поворотне перетворене являєть ся неможливим, бо на товаровому ринку немає реальних елементів продуктивного капіталу.

Реальне зубожіне населеня підчас війни відбуваєть ся нерівномірно. Одночасно виступають далекойдучі здвиги в розпределеню реального капіталу, котрий постійно зменшуєть ся. Воєнні поставщики, продуценти засобів поживи, взагалї ріжного рода підприємці, котрі були втягнуті у воєнну кон'юктуру, збогатились. Дрібні підприємства, котрих капітал через раптове подорожіне сирівців не вистарчав для продовженя продукції, загинули. Всї сї суспільні групи, котрі одержували дохід від свого майна в грошевих знаках, збіднїли в наслідок обезцїненя грошей.

(Дальше буде.)

*) Товариш Др. Е. Варга — бувший професор університету, Народний Комісар і Президент Вищої Господарчої Ради Угорської Радянської Республики, написав сю працю в 1919—1920 рр., коли сидів інтернований в Карльштайнському замку в Австрії, після упадку Радянської Угорщини. Нині т. Е. Варга працює в Радянських Республиках на Сході Европи — в Росії та на Україні.

*) Се тягло ся майже до кінця минулого століття; великий зріст дорожнечі приняс, разом з підвищенем грошевої заробітної платні, понижене реальної заробітної платні. (Дивись K. Kautsky: "Der Weg zur Macht", стор. 85. II. видання, Берлін.)

*) Дивись — Eugen Varga: "Geld und Kapital in der Kriegswirtschaft" ("Die Neue Zeit", Jahrgang 1916.).